

Godsdienstvrijheid van groot belang voor een goede samenleving

GRONDRECHTEN

Pieter Anko de Vries

Er wordt aan alle kanten geknabeld aan de godsdienstvrijheid in Nederland. Een slechte zaak vindt rechtsgeleerde Paul van Sasse van IJssel. Hij springt ervoor op de bres tijdens een avond van Studium Generale in Groningen.

Religie als zichtbaar onderdeel van de samenleving staat in Nederland onder druk. Hoewel de PVV van Geert Wilders deze week in het kader van de coalitiebesprekingen een aantal tegen de islam gerichte wetsvoorstellen die in strijd zijn met de grondwet heeft teruggetrokken, blijft er een tendens bestaan waarbij religie in het openbare leven lijkt te worden beperkt.

Onder meer hierover laat prof. mr. Paul van Sasse van IJssel, bijzonder hoogleraar recht en religie, donderdagavond zijn licht schijnen in het Kenniscafé Groningen van Studium Generale. Het thema, waarover ook Sujin Rosie (geestelijke verzorging) en leefstijlonderzoeker Rhoda Schuling aan het woord komen, is 'Geloof, hoop en liefde'. Tijdens de avond komen onder meer vragen aan bod als: hoe geven mensen in onze moderne samenleving vorm aan hun zingevingsvragen? Hoe past religie zich aan in de moderne samenleving?

Van Sasse van IJssel: „Als je puur naar de cijfers kijkt die de verschillende onderzoeksinstellingen ons tonen, kun je zien dat de samenleving steeds verder aan het seculariseren is, zeker in geïnstitutionaliseerde vorm. Maar je ziet tegelijkertijd dat mensen nog altijd wel op zoek zijn naar het transcendente. Individueel proberen veel mensen hun religieuze opvattingen, die je dan breed moet opvatten, te vertalen naar de samenleving.”

„Tijdens de laatste verkiezingen verloren de in naam christelijke partijen weliswaar, maar partijen die zich niet zozeer als christelijk accentueren als BBB en NSC zijn gegroeid. Zij bieden met name ook onderdak aan mensen die eerder op een partij als het CDA hebben gestemd. Deze mensen worden vermoedelijk nog steeds persoonlijk geïnspireerd door hun geloof.”

Liberalen hoek

Niettemin valt er volgens Van Sasse van IJssel vanuit onder andere conservatief-liberalen hoek een tendens te ontwaren die het geloofsleven in de openbare ruimte wil beperken. „Je ziet dat in bijvoorbeeld voorge-

stelde maatregelen tegen het informeel onderwijs. Het typerende van dit soort voorstellen is echter dat in de meeste gevallen de probleemdefinitie niet scherp is. Wat is nou het probleem waartegen je wilt optreden? Vaak is er sprake van een enkel incident, bijvoorbeeld in verband met financiering, en vervolgens wordt een hele wetgeving opgetuigd die geldt voor iedereen en die onnodige beperkingen oplegt, en die bovendien vaak in strijd is met de godsdienstvrijheid en vaak ook de vrijheid van vereniging.”

Je ziet het volgens Van Sasse van IJssel ook in de discussie over het wel of niet dragen van geloofsuitingen op uniformen. „De conservatief-liberalen schermen hier met wat zij het 'neutraliteitsprincipe' noemen, maar dat is een ingewikkelde term.

Tast je echt de neutraliteit aan als je als uniformdrager laat zien wat je gelooft? Ik denk dat het geen afbreuk doet aan de neutraliteit als je als politieagent of boa een extra stukje stof op je uniform draagt. Een uniform kan heel wat hebben als het algemene beeld maar herkenbaar is. Uiteindelijk gaat het erom dat er neutraal wordt gehandeld, iemands geloof doet daaraan geen afbreuk, misschien wel in tegendeel.”

Van Sasse van IJssel zal donderdagavond aandacht vragen voor de toenemende druk op de mogelijkheden om in de samenleving de vrijheid van godsdienst te belijden. „Maar ik wil er ook op wijzen dat er weliswaar allerlei voorstellen, plannen en proefballonnen zijn die gericht zijn op de beperking ervan, maar dat er in de uiteindelijke wetgeving eigen-

Betogers tegen gezichtsbedekkende kleding in Den Haag op 2 februari 2020.
Foto: ANP

lijk weinig gebeurt. Je hebt deze week gezien hoe de PVV drie wetsvoorstellen die flagrant in strijd zijn met de grondwet heeft teruggetrokken en zo zijn er meer voorstellen waarvan niets terecht komt.”

Positieve elementen

„De vraag is wat godsdienstvrijheid betekent voor de samenleving. Het moet duidelijk zijn dat de overheid en anderen niet gaan over de overtuigingen van individuen en groepen en in beginsel evenmin over hoe ze die willen vormgeven. Iedereen behoort dat te respecteren. Is er nog wel oog voor de positieve elementen van godsdienst in de samenleving? Het is vrijwilligerswerk dat, meestal religieus geïnspireerd, financieel gezien een enorme bijdrage levert aan de maatschappij. Je kan je afvragen of je dat wel in geld moet uitdrukken, maar zo laat je mensen die de rol van godsdienst willen beperken of de taal ervan niet of minder van verstaan wél het belang ervan zien. En vroeger namen religieuze instellingen hun verantwoordelijkheid op het gebied van gezondheidszorg, jeugdzorg en psychische zorg, sectoren waar nu grote problemen heersen.”

„Ten slotte wil ik ook aandacht vragen voor de rol die godsdienst speelt bij de cohesie in de samenleving. De Duitse socioloog Hartmut Rosa heeft hier onlangs nog belangwekkende dingen over gezegd.” Rosa zegt onder meer dat religieuze praktijken op drie niveaus tegenwicht kunnen bieden aan de moderne samenleving: duurzaamheid, solidariteit en opmerkzaamheid. Van Sasse van IJssel: „Rosa leert ons kortom dat religie ons de mogelijkheid biedt om verder te kijken dan alleen ons eigen belang. Dat is iets wat de samenleving heel goed kan gebruiken.”

.....
Studium General, Kenniscafé Groningen, Forum 11 januari 20.00 uur